

Victor Mogens enstemmig frifunnet

Hans handlemåte kunne nok bebreides, men den var
unnskyldelig og forståelig 9-5-49.

Hf
Byretten avsa lørdag ettermiddag dom i saken mot Victor Mogens. Retten var kommet til det resultat at selv om Mogens kunne bebreides for sin handlemåte, måtte han bli å frifinne.

Mogens var som kjent tiltalt for en kringkastingstale han holdt den 11. juni 1940 og for to artikler i sitt blad Utenrikskronikk den 11. mai og den 15. juni 1940, hvor han angrep den norske regjering og våre allierte.

I domspremissene heter det at det må anses på det rene at Mogens hverken ved disse anledninger eller for øvrig i okkupasjonstiden noen gang har handlet til egen fordel eller i egen interesse. Når han tross sin gode nasjonale holdning har øvrig kringkastingsstilen og skrevet artiklene, kan dette neppe forklares på annen måte enn at han, på grunn av sin misnøye med regjeringen Nygaardsvold og den forsvarspolitikk den hadde ført, på dette tidlige tidspunkt ennå ikke har gynet konsekvensen av sine handlinger. Man kan heller ikke se bort fra at særlig kringkastings-talen bunnet i hans frykt for at vi skulle få tilbake Quisling, som han

hadde stemplet som en forræder. Visstnok må han ha vært seg bevisst at det hersket krigstilstand da han skrev sin artikkel den 11. mai. Men retten mener at han likevel ikke kan ha forstått at hans angrep på den norske regjering for dens beslutning om å fortsette kampen var til nytte for tyskerne ved at det svekket Norges strids-evne. Etter alt å dømme har en slik følge av artikkelen overhodet ikke vært i hans tanker på den tid. Det han hadde for øye var først og fremst å hindre ytterligere blod-utgytelse og ødeleggelse, som han etter sin vurdering av situasjonen fant hensiktsløs.

Retten fant å måtte legge av-gjørende vekt på den forvirring innen det norske folk som hersket på dette tidlige stadium av krigen, og finner det forståelig og unnskyldelig når tiltalte ennå ikke var tilstrekkelig oppmerksom på at han i kraft av sin troskapsplikt og lydighetsplikt mot konge og fedreland også var pliktig til å avholde seg fra angrep på den norske regjering for de beslutninger, trafikk og på våre allierte, men mente at det fremdeles var anledning til å utøve kritikk i så henseende. Dommen var enstemmig.

Den rettslige etterforskning i Langeland-saken foreløpig slutt Hvem skaffet ham fotografiene fra politiets Tysklandsferd? 9-5-49.

Hf
Den rettslige etterforskning i Langelandsaken ble foreløpig avsluttet lørdag ettermiddag. Sette-riksadvokaten meddelte at den utenrettslige etterforskning ville bli fortsatt og at rettsmøtene så ville bli gjenopptatt omkring 1. juni i Oslo og muligens også uten-bys. Sette-riksadvokaten ga Lange-land det råd at han til den tid hadde sørget for å få beskikket en forsvarer.

I vårt aftennummer lørdag fikk vi ikke med hele referatet av poli-timester Weihavens forklaring. Politimesteren forklarte seg til slutt om den norske politifor-ten til Tyskland sommeren 1940, som Langeland har gjort et stort nummer av i sin bok med gjengiv-else av fotografier fra reisen i den tydelige hensikt å kompromittere to av deltagerne, navngitte ut-rykningsjef Erik Muhle og lens-mann Arne Lislegaard. Reisen kom i stand etter tysk ordre, og den skulle ledes av to nazistiske politiembetsmenn, Olbjørn og Wæler, som hadde meldt seg frivillig. Politimesteren smøket at det også ble med en eldre, pålitelig embetsmann som kunne demme opp for den nazistiske påvirkning de unge politifolkene, vesentlig konstabelelever, ville bli utsatt for, og etter hans inntrengende hen-stilling erklærte Muhle seg villig til å reise. — Det er skammelig, sa politimesteren, at det blir kastet stenk på en mann som Erik Muhle fordi han gjorde meg denne personlige tjenesten, og særlig når kildene er så grumsete som i dette tilfelle. Det er ingen sannhetssaker som har offentliggjort disse foto-grafiene dertil røper de en altfor lavtliggende tendens.

Man kom også inn på Jonas Lies ansettelse som inspektør i Justis-departementet. Politimesteren for-klarte at han hadde henstilt til sorenskriver Hærbæk å gjøre sitt ytterste for å hindre at Jonas Lie fikk denne stilling. — Jeg kjente Jonas Lie som en uvederheftig, doven bløffer som ville hoppe av på den første plattform hvor han øynet en chance, og jeg sa til Hærbæk at hvis han blandet seg det minste opp i mitt arbeid, tok jeg min avskjed øyeblikkelig. Oslo og Aker politimesterembete ble da også unntatt fra det område som Lie skulle ha myndighet over.

Langeland: — Var det så at vitnet fikk ordre fra Regjeringen om å arrestere Quisling den 9. april?

Weihaven: — Jeg mener at jeg ikke fikk noen slik ordre. Det kan kanskje skyldes at Regjeringens telegram er blitt tilbakeholdt. Jeg tenkte imidlertid å arrestere ham på egen hånd, men jeg fant å gå til politiske prestasjoner et-ter at tyskerne var kommet inn i landet, kunne medføre for stor risiko.

Politinspektør Tage Peters-son var i 1941 fullmektig ved kriminalpolitiet i Oslo og ga den gang noen rapporter i politiske saker, som er gjengitt i Langelands bok. Vitnet sier at når Langeland søker å gi det utseende av at det var vitnet som hadde behandlet disse saker, så er det ganske urik-tig. Sakene hørte nemlig under en egen politisk afdeling som Askvigs hadde opprettet, den såkalte over-våkingsavdeling, som var en for-løper for det senere statspoli-

hadde arrestert norske patrioter. Langeland kunne derimot ikke inn-se at han hadde kommet med noen slik beskyldning.

Vitnet forklarte seg også om grunnen til at han ble avskjediget fra politiet og arrestert. Langeland har skrevet at han valgte en for-holdsvis ubetydelig og ufarlig for-anledning til å gå.

I løpet av høsten 1941 var vit-net to ganger nær blitt arrestert fordi han hadde nektet å beslag-legge flyktningeformer og radio-apparater. I desember samme år fikk han sammen med de davæ-rende fullmektiger L'Abée-Lund og Bryn ordre om å medvirke til en omkastning razzia som hirden foretok for å beslaglegge private matlager. Da fullmektigene nektet dette, selv etter alvorlige trusler fra Askvig, ble de arrestert og sa-nerne avskjediget.

Rettskjemiker Bruff er i Lan-gelands bok beskyldt for at han har bistått statspolitiet med å finne opphavs mannen til en fornær-melse mot det «statsbærende parti» ved å bekrefte at det var den mis-tenkte som hadde skrevet fornær-melsen. Bruff forklarer som vitne at han fikk flere henvendelser fra statspolitiet om å foreta skrift-undersøkelser, og i de fleste til-felle kunne han gi negative ut-talelser. I det tilfelle som Lange-land siktet til hadde vedkommende imidlertid ikke gjort det minste forsøk på å fordreie sin skrift, og det var åpenbart for enhver at det var han som hadde skrevet «for-nærmelsen». Hvis jeg blir spur-t om det norske flagg er rødt, hvitt og hvitt, kan jeg jo ikke godt svare nei, sa rettskjemikeren. Etterat boken var kommet ut, hadde vitnet ringt til Langeland og forklart hans sammenheng, og Langeland hadde da lovet å ta ut avsnittet i neste opplag av sin bok.

Langeland svarer unnvikende på advokat Thommessens spørsmål om han tilbakekaller det han har skre-vet om Bruff.

Politinspektør L'Abée-Lund blir forelagt en historie i Lan-gelands bok om at han høsten 1940, da han var politifullmektig på Lil-lehammer, arresterte og foranled-iget reist tiltale mot fire unge gut-ter som hadde ropt «Leve Kongen, ned med Quisling!».

Politinspektøren forklarer at dette refererer seg til en episode som inntraff under et NS-møte på Lillehammer, hvor Oliver Møy-stad hadde troppet opp i spissen for sitt hirdregiment. Vitnet hadde kommandoen over en politistyrke på 12 mann, som skulle gjøre or-dienstjeneste. Det var stor ansam-ling av folk utenfor Sparebankens lokale, hvor møtet holdtes, stem-ningen var meget hektisk og man-nskjad forlangte at politiet skulle holde gaten, ellers ville han gi hir-viden ordre til å gå løs på publikum. Vitnet oppfattet situasjonen som kritisk, og da noen unge gutter kom med demonstrative utrop fant han det best å fjerne dem for å unngå spektakler. Guttene ble ført til politikkammeret hvor de ble sel-tenende og ventet til man hadde fått varslet deres foreldre, som kom og hentet dem. Vitnet nevnte innbrin-gelsen i sin rapport, men noen vi-dere forføyning var ikke tilskrevet fra hans side. Det var politimeste-ren, som var medlem av NS, som sendte rapporten til statspolitiet.

gjengitt i avisen. Han ba politimes-ter Weihaven om assistanse til å få intervjuet, dementert, men poli-timesteren mente at det ikke ville nytte å forsøke på det. Han følte seg også overbevist om at alle som kjente ham ville forstå at han aldri hadde uttalt seg slik. Fotografiene fra ferden, som Langeland har gjen-gitt, mente vitnet at Langeland hadde fått utlånt fra en av de naz-istiske politiembetsmennene som deltok, og han spurte Langeland om ikke dette var iktig.

Langeland: — Det har vært dre-vet en store etterforskning mot ved-kommende politiembetsmann, men han har benektet at han har hatt noen befaling med fotografiene.

Muhle: — Er det ikke så at De har skrevet denne boken i samhe-ten med interessen?

— Jo.
— De kjente jo meg fra Mil.org.

et stenk på en mann som Erik Muhle fordi han gjorde meg denne personlige tjenesten, og særlig når kjellene er så grumsete som i dette tilfelle. Det er ingen sannhets-søker om å påvise om disse fotografier er utfor-javtliggende tendens.

Man kom også inn på Jonas Lies ansettelse som inspektør i Justisdepartementet. Politimesteren forklarte at han hadde henstilt til sorenskriver H a r b e k å gjøre seg vitner for å hindre at Jonas Lie fikk denne stilling. — Jeg kjente Jonas Lie som en uvederheftig, doven bløffer som ville hoppe av på den første plattform hvor han øynet en chance, og jeg sa til H a r b e k at hvis han blandet seg det minste opp i mitt arbeid, tok jeg min avskjed øyeblikkelig. Oslo og Aker politimesterembete ble da også unntatt fra det område som Lie skulle ha myndighet over.

Langeland: — Var det så at vitnet fikk ordre fra Regjeringen om å arrestere Quisling den 9. april?

Welhaven: — Jeg mener at jeg ikke fikk noen slik ordre. Det kan kanskje skyldes at Regjerings-telegram er blitt tilbakeholdt. Jeg tenkte imidlertid å arrestere ham på egen hånd, men jeg fant ut at på å til politiske arrestasjoner etter tyskernes var kommet inn i landet, kunne medføre for stor risiko.

Politinspektør Tage Petersson var i 1941 fullmektig ved kriminalpolitiet i Oslo og ga den gang noen rapporter i politiske saker, som er gjengitt i Langelands bok. Vitnet sier, at når Langeland søker å gi det utseende av at det var vitnet som hadde behandlet disse saker, så er det ganske uriktig. Bakene hørte nemlig under en egen politisk avdeling som Askvig hadde opprettet, den såkalte over-våkingsavdeling, som var en for-løper for det senere statspoliti. Rapportene gjenga bare hva over-saker hvor fengsling var foretatt, og slike meldinger ble ikke gitt bare i politiske saker, men i alle saker hvor fengsling var foretatt. Det ga for øvrig vitnet og de andre fullmektigene ved kriminalavdelingen en utmerket anledning til å følge med i politiske saker som ellers ikke ville fått se, og det ble flere ganger gjort bruk av disse opplysningene i det illegale arbeid.

Advokat Thommessens dokumenterte en av de saker som Langeland har omtalt, og det fremgikk av dokumentasjonen at vitnet overhodet ikke hadde hatt noen befattning med den. På advokat Thommessens spørsmål erklærte Bergsvik at han ville ta tilbake en beskyldning i sitt skrift om at vitnet

var apenbart for enhver å det var han som hadde skrevet «for-nærmelses». — Hvis jeg blir spurt om det norske flagg er rødt, blått og hvitt, kan jeg jo ikke godt svare nei, sa rettskjemikeren. Etterat boken var kommet ut, hadde vitnet ringt til Langeland og forklart ham sammenhengen, og Langeland hadde da lovet å ta ut avsnittet i neste opplag av sin bok.

Langeland svarer unnvikende på advokat Thommessens spørsmål om han tilbakekaller det han har skrevet om Bruff.

Politinspektør L A b e e - L u n d blir forelagt en historie i Langelands bok om at han høsten 1940, da han var politifullmektig på Lillehammer, arresterte og foranlediget reist tiåtte til fire unge gutter som hadde ropt «Leve Kongen, ned med Quisling!».

Politinspektøren forklarer at dette refererer seg til en episode som inntraff under et NS-møte på Lillehammer, hvor Oliver M ø y -stad hadde troppet opp i spissen for sitt hirdregiment. Vitnet hadde kommandoen over en politistyrke på 12 mann, som skulle gjøre ordienstjeneste. Det var stor ansamling av folk utenfor Sparebankens lokale, hvor møtet holdtes, stemningen var meget hektisk og M ø y -stad forlangte at politiet skulle rydde gaten, ellers ville han gi hirden ordre til å gå løs på publikum. Vitnet oppfattet situasjonen som kritisk, og da noen unge gutter kom med demonstrative utrop fant han det best å fjerne dem for å unngå spektakler. Guttene ble ført til politikammeret hvor de ble sittende og vente til man hadde fått varslet deres foreldre, som kom og hentet dem. Vitnet nevnte innbringen i sin rapport, men noen videre forføyning var ikke blisitet fra hans side. Det var politimester-ran, som var medlem av NS, som sendte rapporten til statspolitiet.

Sjefen for utrykningspolitiet, Erik M u h l e, forklarte seg om politiferden til Tyskland sommeren 1940. Vitnet praktiserte inntil krigs-utbruddet som saktører i Sandvika, men meldte seg den 9. april til tjeneste ved Oslo politikammer etter anmodning av daværende politi-fullmektig Trygve Iversen. Han sluttet den 1. januar 1941 etter forskjellige kontroverser med Askvig og arbeidet senere i Hjemmestyrkenes etterrettingsvesen.

Langeland har i sin bok gjengitt et intervju med vitnet etter Tysklandsturen, som NTB sendte ut og som vitnet betegner som et falsum. Det er riktig at han fikk henvendelse fra NTB om et intervju, men han avsto og henviste til Olbjørn, som hadde vært ferdens leder. Kort etter ble han ringet opp igjen, og vedkommende medarbeider i NTB sa da at det var ordre fra høyeste hold at han skulle intervjues. Det heter også innledningsvit i intervjuet at vitnet hadde vegret seg, men dette har Langeland strøket i sin gjengivelse.

Intervjuet er en blanding av fakta og nazistiske flokaler, og vitnet kjennte ikke igjen sine helt nøytrale uttalelser om hvilke steder i Tyskland deltagerne hadde besøkt, hva de hadde sett osv., da han så dem

gjengitt i avisen. Han ba politimester Welhaven om assistens til å få intervjuet demterert, men politimesteren mente at det ikke ville nytte å forsøke på det. Han følte seg også overbevist om at alle som kjente ham ville forstå at han aldri hadde uttalt seg slik. Fotografierne fra ferden, som Langeland har gjengitt, mente vitnet at Langeland hadde fått utlånt fra en av de nazistiske politiembetsmennene som deltok, og han spurte Langeland om ikke dette var riktig.

Langeland: — Det har vært drevet en store etterforskning mot vedkommende politiembetsmann, men han har benekket at han har hatt noen befattning med fotografiene.

Muhle: — Er det ikke så at De har skrevet denne boken i sannhetens interesse?

— Jo.

— De kjente jo meg fra Mil.org., og etter frigjøringsen var vi sammen på en Mil.org.-fest. Ville det ikke vært naturlig for De hadde snakket litt med meg for De hengte meg ut til offentlig beskuelse?

— Jeg kan ikke huske at jeg har hatt noen forbindelse med Dem i Mil.org.

Advokat Thommessens: — Finner De ikke nu grunn til å be-hr. Muhle om unnskyldning?

Langeland: — Jeg har ikke fått meg forelagt denne fremstillingen før nu, og jeg kan ikke ta standpunkt til spørsmålet.

Dr. Arne H v o s l e f forklarte at han hadde snakket med Muhle om intervjuet. Muhle hadde vært meget fortvilet og han hadde fortalt at han hadde henvendt seg til politimesteren for å få det demen-tert.

Dette kunne også politimesteren bekrefte i sin forklaring.

Siste vitne var lensmann L i s l e -g a a r d, Ørje. Han var blitt tvunget av Jonas Lie til å være med på Tysklandsreisen, og da han henvendte seg til politimesteren i Hal-den for å slippe, fikk han av denne ordre til å reise. Lensmannen forklarte seg for øvrig i overensstem-melse med politimester Welhaven og politiinspektør Muhle om Tysk-landsreisen.